

Sygn. akt I ACa 544/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 czerwca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący SSA Jolanta de Heij-Kaplińska (spr.)

Sędziowie SA Katarzyna Polańska-Farion

SA Marzanna Góral

Protokolant: Karolina Długosz-Żółtowska

po rozpoznaniu w dniu 6 czerwca 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa K. R.

przeciwko Województwu (...)

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie

z dnia 24 września 2014 r. sygn. akt I C 787/12

1. oddala apelację;

2. zasądza od K. R. na rzecz Województwa (...) kwotę 87 007 zł (osiemdziesiąt siedem tysięcy siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.

Marzanna Góral Jolanta de Heij-Kaplińska Katarzyna Polańska-Farion

Sygn. akt I ACa 544/17

UZASADNIENIE

K. R. wniósł o zasądzenie od Województwa (...) kwoty 1.416.137,19 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 19 maja 2012 r. do dnia zapłaty, jako równowartości dofinansowania jakie miał otrzymać od pozwanego na podstawie umowy nr (...) z 10 grudnia 2011 r. o dofinansowanie projektu pt. „Wzrost konkurencyjności Firmy (...), poprzez zakup maszyn i urządzeń służących do produkcji puszek z tworzyw sztucznych dla branży chemicznej oraz wdrożenie innowacyjnej technologii etykietowania opakowań”. Nadto powód wniósł o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 24 września 2014 r. Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz pozwanego zwrot kosztów procesu.

Powyższy wyrok został wydany na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych:

K. R. prowadzi od 21 kwietnia 1992 r. działalność gospodarczą pod nazwą (...) R. K. J.. Przedmiotem w/w działalności jest produkcja opakowań, wiader i pojemników z tworzyw sztucznych, przeznaczonych do pakowania produktów spożywczych, chemicznych, budowlanych i innych.

Powód negocjował z (...) S.A. warunki umowy leasingu. W dniu 22 sierpnia 2008 r. złożył podpis pod umową leasingu finansowego nr (...) z (...) S.A. Jednocześnie powód złożył deklarację wekslową i weksel. Zgodnie z art. 7 § 1 ust 1 w/w umowy, miała ona wejść w życie pod warunkiem zawieszającym w postaci wejścia w życie umowy sprzedaży. W celu zawarcia umowy powód zobowiązany był wpłacić opłatę wstępną w wysokości 65.949 zł, podatek VAT od wszystkich opłat leasingowych oraz przedstawić opinię bankową. Pierwszą ratę opłaty wstępnej od umowy leasingowej powód uiszczył w dniu 6 października 2008 r. w kwocie 30.000 zł, drugą w dniu 23 października 2008 r. w kwocie 35.949 zł. (...) S.A. złożyli podpis pod umową 1 grudnia 2008 r. Procedura podpisywania umów w (...) S.A. przewiduje podpisanie umowy przez klienta, co traktowane jest jako oferta jej zawarcia. Przed podpisaniem umowy przez klienta przedstawiane są mu warunki umowy. Jeżeli klient je akceptuje to podpisuje projekt umowy. Podpisanie umowy przez przedstawicieli (...) S.A. może nastąpić jeszcze tego samego dnia, może również odwlec się w czasie. Uzależnione jest to od spełnienia warunków przez leasingobiorcę. Warunkiem może być np. uiszczenie opłaty początkowej. Raty leasingowe uiszczane są dopiero po protokolarnym przejęciu przedmiotu leasingu. W chwili podpisania umowy wtryskarki były na etapie produkcji. Raty leasingowe zaczęto naliczać od maja 2009 r. Po sierpniu 2008 r. powód miał pewność, że (...) S.A. zawrze z nim umowę.

W dniu 1 grudnia 2008 r. przy udziale powoda została podpisana przez przedstawicieli (...) S.A. umowa sprzedaży pomiędzy (...) Biurem (...) K. (...) Spółką Jawną z siedzibą w W. a (...) S.A. Przedmiotem tej umowy był zakup wtryskarki (...) o wartości 285.779 zł oraz wtryskarki (...) o wartości 373.711 zł. Powód oraz reprezentujący sprzedawcę A. S. złożyli swoje podpisy pod umową w dniu 22 sierpnia 2008 r.

W dniu 6 października 2008 r. powód złożył wniosek o dofinansowanie projektu realizowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa (...)(...) (dalej (...)), pod nazwą „Wzrost konkurencyjności Firmy (...), poprzez zakup maszyn i urządzeń służących do produkcji puszek z tworzyw sztucznych dla branży chemicznej oraz wdrożenie innowacyjnej technologii etykietowania opakowań”. Powód znał zasady otrzymania dofinansowania i warunki, które musiał spełnić.

Za prowadzenie procedur konkursowych służących wyłonieniu przez Zarząd Województwa (...) projektów, które są dofinansowywane w ramach (...) odpowiedzialna jest (...) Jednostka Wdrażania Programów Unijnych (dalej (...)), która została powołana uchwałą Sejmiku Województwa (...) nr (...) z dnia 19 marca 2007 r. Do zadań (...) związanych z procedurą przyznawania w/w dofinansowania należy m. in. przygotowanie projektów umów o dofinansowanie projektów, dokonywanie płatności ze środków (...) na rzecz beneficjentów, monitorowanie rzeczowego i finansowego postępu w realizacji projektów i weryfikacja sprawozdań i wniosków o płatność sporządzonych przez beneficjentów, kontrola realizacji poszczególnych projektów dofinansowanych przez (...) czy też odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych beneficjentom.

Zgodnie z przepisami obowiązującymi w okresie składania wniosku, (...) miała 60 dni na wydanie pisma o potencjalnej kwalifikowalności projektu. Pismo stwierdzające kwalifikowalność projektu zostało powodowi wysłane 5 grudnia 2008 r. Gdyby (...) miało wiedzę, że beneficjent rozpoczął inwestycję przed datą wydania pisma, to wniosek powinien być automatycznie odrzucony. Decyzja o tym czy inwestycja została rozpoczęta, podejmowana jest na podstawie wniosku i business planu. W przypadku rozpoczęcia inwestycji przed terminem całe dofinansowanie nie jest kwalifikowane. Powód złożył pozwanemu umowę leasingu w lipcu 2009 r. Nowelizacja przepisów zniósła obowiązek wydawania pisma o kwalifikowalności. (...) nie zastosowała nowych przepisów do rozpoznania wniosku powoda, gdyż oceniła stan faktyczny na dzień dokonania oceny i wydawania pisma o kwalifikowalności. Zastosowano zasadę równości traktowania beneficjentów. Gdyby uwzględniono wniosek powoda, to należałoby uwzględnić również inne wcześniej zgłoszone wnioski. Przyjmuje się, że projekt spełnia „efekt zachęty” wtedy, gdy inwestycja nie jest rozpoczęta przed złożeniem wniosku. Rozpoczęcie inwestycji przed tą datą niweczy „efekt zachęty”.

W dniu 10 grudnia 2011 r. powód podpisał z pozwanym umowę nr (...) o dofinansowanie projektu „Wzrost konkurencyjności Firmy (...), poprzez zakup maszyn i urządzeń służących do produkcji puszek z tworzyw sztucznych dla branży chemicznej oraz wdrożenie innowacyjnej technologii etykietowania opakowań”. Zgodnie z § 3 ust. 7 umowy powód zobowiązał się do realizacji projektu z należytą starannością, w szczególności ponosząc wydatki celowo, rzetelnie, racjonalnie i oszczędnie, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i wspólnotowego oraz procedurami obowiązującymi w ramach (...) w sposób, który zapewni prawidłową i terminową realizację projektu oraz osiągnięcie celów zakładanych we wniosku o dofinansowanie projektu. W § 6 ust. 1 pkt 1 umowy strony wskazały 1 stycznia 2009 r. jako datę rozpoczęcia rzeczowego realizacji. Z kolei w § 7 ust. 3 stwierdzono, że wydatki poniesione w ramach projektu mogą być uznane za kwalifikowane wyłącznie, jeżeli zostały poniesione zgodnie z przepisami prawa krajowego i wspólnotowego, w szczególności z przepisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych oraz zasadami uczciwej konkurencji.

Powód zgodnie z umową wskazał wyodrębniony dla projektu rachunek bankowy, wniósł zabezpieczenie w postaci weksła in blanco wraz z deklaracją wekslową, złożył oświadczenie o kwalifikowalności podatku VAT i w ramach realizacji obowiązku informacji i promocji przygotował tablice informacyjne, opisy i naklejki oraz umieścił na stronie internetowej stosowne informacje.

Pismem z dnia 4 października 2010 r. (...) wyraziła zgodę na zmianę terminu realizacji projektu w zakresie rzeczowym od 13 października 2008 r. do 1 marca 2011 r. oraz w okresie finansowym od 13 października 2008 r. do 31 marca 2011 r. W dniu 10 marca 2011 r., strony podpisały aneks nr (...) do Umowy o dofinansowanie projektu zaś 25 sierpnia 2011 r., kolejny aneks do w/w umowy - nr (...), a następnie w dniu 30 listopada 2011 r., jeszcze trzeci aneks - nr (...), którym zmieniono postanowienia umowne, poprzez ustalenie innych terminów: rozpoczęcia rzeczowego realizacji – na 6.10.2008 r., zakończenia rzeczowego realizacji – 30.04.2012 r., zakończenia finansowego realizacji – 30.04.2012 r. oraz zakończenia realizacji – 30.04.2012 r. Drugi z w/w aneksów wprowadził zmiany dotyczące całkowitej wartości projektu określając go na kwotę 3.707.539,53 zł, przy czym całkowite wydatki kwalifikowane projektu pozostały na tym samym poziomie, tj. w kwocie 3.072.000 zł. Jednocześnie z powyższym zmianie uległa wartość środków pieniężnych, stanowiących wkład własny powoda, jako beneficjenta – tj. kwota 2.171.539,53 zł, przy czym wydatki kwalifikowane projektu pozostały na tym samym poziomie. (...) zgodziła się na wniosek powoda na zmianę terminu rozpoczęcia realizacji projektu na dzień złożenia wniosku, tj. 6 października 2008 r., gdyż było to zgodne z nowo obowiązującym rozporządzeniem. Inne terminy zmieniono ze względu na opóźnienie w dostarczeniu wtryskarek.

Powód trzykrotnie występował do pozwanego z wnioskiem o płatność. Pierwszy wniosek o płatność z części sprawozdawczej za okres rozliczeniowy do dnia 31 grudnia 2011 r., złożył w dniu 10 stycznia 2011 r. Drugi wniosek o płatność z części sprawozdawczej za okres rozliczeniowy do dnia 30 czerwca 2011 r. wraz z harmonogramem wydatków, złożył w dniu 12 lipca 2011 r. zaś trzeci wniosek o płatność pośrednią dotyczącą przedmiotowego projektu, złożył 13 grudnia 2011 r.

Oświadczeniem z dnia 30 marca 2012 r. pozwany rozwiązał umowę o dofinansowanie projektu ze skutkiem natychmiastowym. Jako przyczynę wskazał naruszenie przez powoda postanowień umowy, poprzez podpisanie w dniu 22 sierpnia 2008 r. umowy leasingu finansowego nr (...) oraz umowy sprzedaży na zakup środków trwałych ujętych w dokumentacji projektowej, która to została złożona w (...) w dniu 6 października 2008 r., a więc rozpoczęcie rzeczowej realizacji projektu przez terminami wynikającymi z umowy.

Powód w adresowanym do pozwanego piśmie z 26 kwietnia 2012 r. stwierdził, że oświadczenie o rozwiązaniu umowy jest bezpodstawne, jednocześnie wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 1.416.137,19 zł. Pismo to doręczono pozwanemu 4 maja 2012 r.

Pismem z dnia 2 kwietnia 2012 r., pozwany poinformował powoda, iż jego wniosek o płatność pośrednią na realizację projektu został zweryfikowany z wynikiem negatywnym. Przyczyną negatywnego rozpoznania wniosku było naruszenie przez powoda postanowień umowy z dnia 10 grudnia 2011 r.

W związku z oświadczeniem pozwanego o rozwiązaniu umowy, powód aby spłacić zobowiązania musiał korzystać z finansowania poprzez kredyty bankowe, zaczął również ograniczać zatrudnienie. Powód produkuje opakowania na najwyższym światowym poziomie. Do tej pory przedsiębiorstwo powoda odczuwa skutki finansowe braku dofinansowania.

Oceniając ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy przyjął, że strony wiązała umowa nienazwana, łącząca elementy pożyczki, zlecenia i agencji. Źródłem praw i obowiązków stron były ponadto unijne i krajowe akty prawne regulujące zagadnienia związane z przedmiotem umowy. Za takie Sąd Okręgowy uznał rozporządzenie Komisji (WE) nr 1628/2006 z dnia 24 października 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu w odniesieniu do regionalnej pomocy inwestycyjnej (Dz.Urz.U.E.L 302, s. 29 i n. - dalej: "rozporządzenie nr 1628/2006") i rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 11 października 2007 r. w sprawie udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej w ramach regionalnych programów operacyjnych (Dz. U. Nr 193, poz. 1399 z późn. zm.; dalej: "rozporządzenie z dnia 11 października 2007 r."), wydane na podstawie art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 383 z późn. zm.; dalej: "u.z.p.p.r").

Nawiązując do tych unormowań Sąd pierwszej instancji wskazał, że z art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 1628/2006 wynika, iż jeżeli prace dotyczące projektu zostały rozpoczęte przed złożeniem wniosku o dofinansowanie i potwierdzeniem, że projekt kwalifikuje się do pomocy, cały projekt nie kwalifikuje się do pomocy regionalnej. Ponadto, zgodnie z § 12 ust. 1 rozporządzenia z dnia 11 października 2007 r. prace związane z realizacją nowej inwestycji mogą się rozpocząć po złożeniu przez beneficjenta pomocy wniosku o dofinansowanie i po uzyskaniu potwierdzenia kwalifikowalności, stosownie natomiast do § 12 ust. 3 tego rozporządzenia przez rozpoczęcie prac należy rozumieć podjęcie pierwszego prawnie wiążącego zobowiązania do zamówienia ruchomych środków trwałych. Powód w dniu 22 sierpnia 2008 r. stał się stroną umowy sprzedaży wtryskarek objętych wnioskiem o dofinansowanie projektu. Ponadto, tego samego dnia złożył ofertę zawarcia umowy leasingu, co również stanowiło podjęcie zobowiązania. Sąd Okręgowy nie zgodził się z twierdzeniem powoda, że po złożeniu podpisu pod umową mógł on nie zawrzeć umowy leasingu z (...) S.A., skoro złożona oferta miała dla niego charakter wiążący, a jej skutek zależał od przyjęcia przez kontrahenta. Nawet gdyby jednak przyjąć, że czynności dokonane przez powoda w dniu 22 sierpnia 2008 r. nie pociągały za sobą prawnie wiążącego zobowiązania, to w ten sposób należy potraktować wpłatę dokonaną w dniu 6 października 2008 r. oraz zawarcie umowy leasingu i umowy sprzedaży w dniu 1 grudnia 2008 r. Nastąpiło to przed uzyskaniem od pozwanego potwierdzenia, że projekt kwalifikuje się do objęcia pomocą, tymczasem w ocenie Sądu Okręgowego powód musiał wiedzieć, że wstrzymanie się z realizacją projektu do czasu uzyskania tego potwierdzenia jest podstawowym warunkiem uzyskania dofinansowania.

Z tych powodów Sąd pierwszej instancji przesądził, że powód rozpoczął prace nad projektem przed złożeniem wniosku o dofinansowanie, co narusza przepisy prawa unijnego i krajowego oraz postanowienia umowy o dofinansowanie. Pozwany zatem prawidłowo i skutecznie złożył oświadczenie o rozwiązaniu umowy. Na tej podstawie Sąd Okręgowy oddalił powództwo w całości.

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżył powód w całości zarzucając:

1. naruszenie art. 44 ust. 1 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 800/2008 z 6 sierpnia 2008 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń blokowych) (Dz.U.U.E.L.2008.214.3) poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że ocena prawna roszczeń powoda winna być dokonywana na podstawie rozporządzenia Komisji (WE) nr 1628/2006 z 24 października 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu w odniesieniu do regionalnej pomocy inwestycyjnej (Dz.U.U.E.L.2006.302.29);

2. naruszenie art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 800/2008 (stanowiącego odpowiednik art. 5 ust. 1 w zw. z art. 2 ust. 1 pkt j rozporządzenia nr 1628/2006) poprzez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że czynność powoda w postaci podpisania wzorca umowy leasingu wraz z załącznikami stanowi „rozpoczęcie prac” a tym samym narusza wymienione

przepisy rozporządzenia nr 800/2008 przy równoczesnym zaniechaniu zbadania, czy projekt powoda zostałby podjęty bez zakwalifikowania go do dofinansowania;

3. naruszenie art. 66 § 1 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że złożenie podpisu pod tekstem wzorca umowy leasingu stanowi ofertę zawarcia umowy leasingu w sytuacji, w której oświadczenie powoda zawierało warunki potestatywne;

4. naruszenie art. 66 § 1 oraz art. 709(1) k.c. poprzez przyjęcie, że „powód złożył ofertę zawarcia umowy sprzedaży z dnia 22 sierpnia 2008 r. dotyczącą wtryskarek objętych projektem” (s. 14 uzasadnienia zaskarżonego wyroku) w sytuacji, gdy zgodnie z art. 709(1) k.c. umowę dotyczącą nabycia rzeczy od oznaczonego zbywcy zawiera finansujący, którym w stanie faktycznym niniejszej sprawy był (...) S.A., nie zaś powód;

5. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę dowodu z dokumentów w postaci aneksów do umowy nr (...) z 10 grudnia 2010 r. i ustalenie, że zgoda pozwanego na zmianę terminu początkowego realizacji projektu pozostaje bez znaczenia dla oceny spełnienia warunków uzyskania dofinansowania, co prowadzi do logicznej sprzeczności w postaci ustalenia, iż pozwany zgodził się na przesunięcie terminu początkowego realizacji projektu na datę, w której projekt, ze względu na datę doręczenia powodowi pisma pozwanego o kwalifikowalności wydatków, nie mógłby być realizowany.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i zasądzenie od pozwanego kwoty 1.416.137,19 zł z ustawowymi odsetkami od 19 maja 2012 r. do dnia zapłaty, jak również rozstrzygnięcie o kosztach procesu za obydwie instancje według norm przepisanych.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od powoda kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny uwzględnił apelację, zmieniając zaskarżony wyrok i zasądzając od pozwanego na rzecz powoda żadaną pozewm kwotę 1 416 137,19 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 19 maja 2012 r.

Sąd Apelacyjny przyjął częściowo za własne ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji. Podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że powód, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu, podpisał umowę leasingu i wystawił weksel jako zabezpieczenie umowy leasingu. Oceniając znaczenie prawne tego zachowania Sąd Apelacyjny uznał, że nie wykraczało ono poza ofertę, której przyjęcie było uzależnione w znacznej mierze od powoda. Stanowiło ono jedynie element czynności przygotowawczych, koniecznych do podjęcia odpowiedzialnej decyzji o wystąpieniu z wnioskiem o dofinansowanie projektu. Odmienną ocenę Sądu pierwszej instancji co do wiążącego charakteru oferty Sąd Apelacyjny uznał za powierzchowną i dokonaną z pominięciem praktyki gospodarczej. Sąd Apelacyjny stwierdził także, że wycofanie się przez powoda z warunkowych zobowiązań zaciągniętych w dniu 22 sierpnia 2008 r. było możliwe, łatwe i nie pociągałoby za sobą konsekwencji ekonomicznych. Oferta złożona przez powoda nie była prawnie wiążąca w tym znaczeniu, że mógł się on z niej wycofać. Również zamówienie złożone u sprzedawcy przedmiotu leasingu było odwołalne. Powód mógł zrezygnować z zawarcia umowy, względnie nie uiścić opłaty, co skutkowałoby tym, że (...) S.A. nie podpisałby umowy leasingu i nie doszłoby do zamówienia wtryskarek, co nastąpiło ostatecznie w pierwszych dniach grudnia 2008 r. i mogło być anulowane do chwili rozpoczęcia ich produkcji. Zwrotowi podlegałyby w takiej sytuacji także weksel i deklaracja wekslowa złożone przez powoda.

Sąd Apelacyjny podzielił ponadto zarzuty apelacji, w których zakwestionowano zastosowanie do oceny stosunku prawnego między stronami rozporządzenia nr(...). Rozporządzenie to zostało z dniem 29 sierpnia 2008 r. zastąpione rozporządzeniem nr (...), a tym samym, skoro wnioski o udzielenie dofinansowania złożono dnia 6 października 2008 r., wykładnikami praw i obowiązków stron powinno być rozporządzenie późniejsze. Błąd ten, jak podniósł Sąd Apelacyjny, miał istotne znaczenie, ponieważ rozporządzenie nr (...) nie przewidywało, odmiennie niż rozporządzenie nr (...), wymagania pisemnego potwierdzenia, że projekt kwalifikuje się do objęcia pomocą publiczną (por. art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr (...)). Przepis art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr (...) wymagał jedynie, aby beneficjent złożył wniosek o przyznanie pomocy przed rozpoczęciem prac nad projektem lub działaniem, co prowadzi do wniosku, że miarodajna do oceny sytuacji prawnej powoda była data 6 października 2008 r. (data złożenia wniosku o dofinansowanie projektu), a nie data 5 grudnia 2008 r. (data wysłania przez Jednostkę Wdrażania pisma potwierdzającego, że projekt

kwalifikuje się do objęcia pomocą publiczną). Oceny tej - zdaniem Sądu Apelacyjnego - nie zmienia fakt, że po wejściu w życie rozporządzenia nr (...) wymaganie potwierdzenia kwalifikowalności w dalszym ciągu przewidywało rozporządzenie z dnia 11 października 2007 r., które zostało dostosowane do rozporządzenia nr (...) dopiero z dniem 1 stycznia 2009 r. Sąd Apelacyjny odwołał się w tej mierze do zasady bezpośredniej skuteczności rozporządzeń unijnych w krajowym porządku prawnym (art. 288 (...)); wywiódł także, że spóźniona implementacja prawa unijnego nie może rzutować na sytuację prawną powoda.

Interpretując kluczowy art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr (...), Sąd Apelacyjny uznał, że efekt zachęty, o którym stanowi ten przepis, pojawia się wówczas, gdy możliwość uzyskania pomocy publicznej stanowi bodziec do rozpoczęcia przez przedsiębiorstwo konkretnej działalności w celu rozwoju potencjału i zwiększenia atrakcyjności na rynku. Wymaganie to w przypadku powoda zostało spełnione, ponieważ zdecydował się on na zmianę technologii produkcji na bardziej zaawansowaną tylko ze względu na perspektywę uzyskania dofinansowania.

Oceniając na tym tle ustalony stan faktyczny, Sąd drugiej instancji doszedł do wniosku, że powód nie rozpoczął prac dotyczących projektu przed złożeniem wniosku o jego dofinansowanie. Zapłata opłaty leasingowej w dniu 6 października 2008 r. nie była czynnością dokonaną przed złożeniem wniosku, toteż - podobnie jak inne zachowania powoda - nie wpłynęła na ocenę zrealizowania efektu zachęty. W konsekwencji pozwany nie miał podstaw do rozwiązania umowy. Umowa ta podlegała wykonaniu, co powinno pociągać za sobą zapłatę na rzecz powoda kwoty odpowiadającej żądaniu pozwu. Wysokość tej kwoty została ustalona na podstawie art. 229 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., jako przyznana przez pozwanego.

Wyrok Sądu drugiej instancji zaskarżył w całości pozwany. Skargę kasacyjną oparł wyłącznie na podstawie naruszenia prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.), zarzucając błędną wykładnię art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr (...).

Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego. W motywach rozstrzygnięcia Sąd Najwyższy odwołał się do art. 107 ust. 1 (...) (dawniej art. 87 TWE), rozporządzenia Rady (WE) nr 994/98 z dnia 7 maja 1998 r. dotyczącego stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do niektórych kategorii horyzontalnej pomocy państwa (Dz.Urz.UE.L 142, s. 1 - dalej: "rozporządzenie nr 994/98"; obecnie uchylone) aby zaznaczyć, że niektóre rodzaje pomocy publicznej są zgodne ze wspólnym rynkiem i nie podlegają wymaganiom notyfikacyjnym określonym w ówczesnym art. 93 ust. 3 TWE (według numeracji poprzedzającej wejście w życie Traktatu z Amsterdamu z dnia 2 października 1997 r.; obecnie - art. 108 ust. 3 (...)) (art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 994/98). Dlatego Komisja, w drodze rozporządzeń, objęła niektóre rodzaje pomocy publicznej wyłączeniami, uznając te rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym i uchylając w stosunku do nich obowiązek zgłoszenia Komisji (tzw. wyłączenia grupowe). Do tych rozporządzeń należało rozporządzenie nr 1628/2006, do którego odwołał się Sąd pierwszej instancji, a także obowiązujące od dnia 29 sierpnia 2008 r. do dnia 30 czerwca 2014 r. rozporządzenie nr 800/2008.

Rozporządzenie nr 800/2008 uznawało za zgodne ze wspólnym rynkiem i uchylało wymaganie notyfikacji m.in. co do programów pomocy regionalnej i inwestycyjnej, z zastrzeżeniem tego, że pomoc przyznawana na ich podstawie spełnia warunki unormowane w rozporządzeniu (art. 3 w związku z art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 800/2008). Dalej Sąd Najwyższy oparł analizę efektu zachęty jako jednego z podstawowych kryteriów warunkujących udzielenie pomocy w ramach programów regionalnych w oparciu o art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 800/2008. Zasadnicze znaczenie dla oceny, czy pomoc wywołuje efekt zachęty, ma zwrot "rozpoczęcie prac", ale nie został on wyjaśniony w rozporządzeniu nr 800/2008. Konstrukcyjnie zbieżne rozwiązanie przewiduje obowiązujące rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz.Urz. UE L 187, s. 1 i n.; dalej „rozporządzenie nr 651/2014”), które zastąpiło rozporządzenie nr 800/2008 (art. 6 ust. 1 w związku z art. 3 rozporządzenia nr 651/2014). Dokonując interpretacji „rozpoczęcia prac” Sąd Najwyższy odwołał się do obowiązującego rozporządzenia nr 651/2014, w którym wskazano, że rozpoczęcie prac oznacza pierwsze prawnie wiążące zobowiązanie do zamówienia urządzeń lub inne zobowiązanie, które sprawia, że inwestycja staje się nieodwracalna, zależnie od tego, co nastąpi najpierw (art. 2 pkt 23 rozporządzenia

nr 651/2014). Posiłkując się Wytycznymi Komisji w sprawie krajowej pomocy regionalnej na lata 2007-2013 (Dz.Urz. UE C 54, s. 13 i n.), do których odsyłało rozporządzenie nr 800/2008 (por. motyw 3) Sąd Najwyższy przytoczył zdefiniowanie „rozpoczęcia prac” jako podjęcie pierwszego zobowiązania do zamówienia urządzeń, a ściślej - z uwzględnieniem obcojęzycznych wersji językowych dokumentu - pierwszego wiążącego zobowiązania (first firm commitment, erste verbindliche V.). Podobnym określeniem - „pierwsze prawnie wiążące zobowiązanie” - posługiwał się również § 12 ust. 3 rozporządzenia z dnia 11 października 2007 r., który przenosił wymaganie wynikające z art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 800/2008 na płaszczyznę prawa krajowego.

Sąd Najwyższy rozstrzygnął, że rozpoczęcie prac w rozumieniu art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 800/2008 nie musi polegać na zawarciu umowy; wystarczające jest złożenie oświadczenia, które wiąże składającego w tym znaczeniu, że dojście umowy do skutku w czasie poprzedzającym złożenie wniosku o udzielenie pomocy zależy wyłącznie od kontrahenta. Składając tego rodzaju oświadczenie beneficjent musi się liczyć z tym, że do transakcji dojdzie niezależnie od tego, czy wystąpi on z wnioskiem o udzielenie pomocy, czy też nie. W takim przypadku nie można mówić o tym, aby szansa uzyskania pomocy odgrywała istotną rolę w procesie finalizowania inwestycji.

Sądy obu instancji ustaliły, że powód przed złożeniem wniosku o pomoc podpisał umowę leasingu i jej ogólne warunki (wzorzec umowny) a także umowę sprzedaży i deklarację wekslową. Odnosząc się do tych ustaleń Sąd Najwyższy uznał, że Sąd Apelacyjny zaniechał de facto analizy treści i skutków prawnych złożonego przez powoda oświadczenia. Ocena Sądu Apelacyjnego przyjmowała, że znaczenie podpisu powoda nie wykraczało poza ofertę, której przyjęcie uzależnione było od jego zachowania, oraz że wycofanie się z podjętych przez powoda zobowiązań było możliwe i łatwe. Takie podejście zdaniem Sądu Najwyższego nie może być uznane za prawidłowe w świetle art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 800/2008.

Sąd Najwyższy uznał, że podpisana umowa leasingu, wraz z zabezpieczeniem wekslowym, nie była umową tylko towarzyszącą projektowi, dotyczącą zagadnień wstępnych lub ubocznych, lecz bezpośrednio zmierzała do jego realizacji. Nie zawierała też żadnych postanowień uzależniających jej wykonanie od złożenia wniosku o dofinansowanie w ramach regionalnego programu operacyjnego lub od uzyskania tego finansowania, które świadczyłyby o tym, że powód składając podpis pod umową zabezpieczał się przed ryzykiem finansowania inwestycji na własny rachunek. Złożenie podpisu pod umową i przekazanie jej kontrahentowi stawia co do zasady stronę, która złożyła podpis, w sytuacji zależnej od postępowania kontrahenta, z czym musi się liczyć każdy racjonalny uczestnik obrotu. Z jurydycznego punktu widzenia jest ono równoznaczne z akceptacją konkretnego kontrahenta i wszystkich warunków umowy, w tym jej essentialia negoti, a dojście umowy do skutku zostaje pozostawione uznaniu kontrahenta. Zachowanie takie nie jest niezbędne z punktu widzenia beneficjenta w celu podjęcia racjonalnej decyzji o wystąpieniu z wnioskiem o pomoc publiczną. Nie stanowi ono tylko wyrazu woli rozeznania rynku w celu znalezienia optymalnej ekonomicznie oferty.

Dalej Sąd Najwyższy podkreślił, że wyeksponowana przez Sąd Apelacyjny okoliczność, że podpisana przez powoda umowa leasingu zawierała warunki, których realizacja zależała od zachowania powoda, nie ma rozstrzygającego charakteru. Istotne jest to, czy kontrahent mógł doprowadzić do tego, że umowa stanie się skuteczna, bez zrealizowania przez powoda tych warunków, to jest, czy były one zastrzeżone na korzyść powoda, czy finansującego. Teza Sądu Apelacyjnego, że (...) S.A mógł zawrzeć umowę wbrew woli powoda, odrywa się od treści złożonego przez powoda oświadczenia, na które składały się także ogólne warunki umowy leasingu, do których Sąd Apelacyjny się nie odniósł (art. 3 § 1 ust. 1 w związku z art. 7 § 1 ust. 1-3 ogólnych warunków). Konfrontacji z treścią ogólnych warunków leasingu wymagał także pogląd Sądu Apelacyjnego, że powód mógł się łatwo wycofać ze złożonej oferty (art. 7 § 1 ust. 3 ogólnych warunków leasingu).

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy uznał skargę kasacyjną za uzasadnioną. W wytycznych przy ponownym rozpoznaniu sprawy należało rozważyć, czy zgodnie z art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 800/2008, a nadto w świetle innych przepisów regulujących wzajemne prawa i obowiązki stron oraz treści umowy o dofinansowanie, zachowanie powoda stanowiło naruszenie umowy i mogło stanowić podstawę do jej rozwiązania przez pozwanego.

Sąd Apelacyjny ponownie rozpoznając sprawę zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest niezasadna.

Sąd, któremu sprawa została przekazana, jest związany wykładnią lub stanowiskiem prawnym zawartym w orzeczeniu Sądu Najwyższego (dotyczącymi zarówno prawa materialnego, jak i procesowego). Związanie wykładnią Sądu Najwyższego oznacza, że sąd drugiej instancji, któremu sprawa została przekazana, nie może przepisów prawa (materialnego i procesowego) interpretować odmiennie, niż to wynika z uzasadnienia orzeczenia zapadłego przed Sądem Najwyższym. Jak się przyjmuje, sąd, któremu sprawa została przekazana do ponownego rozpoznania, nie będzie związany wykładnią dokonaną przez Sąd Najwyższy w razie zmiany stanu prawnego, zmiany stanu faktycznego albo w razie uchwalenia przez Sąd Najwyższy odmiennej zasady prawnej odnoszącej się do poprzednio wyjaśnionego przepisu prawnego (por. Ereciński Tadeusz (red.), Gudowski Jacek, Weitz Karol, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Postępowanie rozpoznawcze, wyd. V, komentarz do art. 398²⁰ k.p.c., WK, 2016). Żadna z podanych sytuacji nie miała miejsca.

Sąd Apelacyjny w całości podziela ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji, a także wywiedzione w oparciu o te ustalenia wnioski prawne, które doprowadziły do uznania, że powód rozpoczął prace nad projektem przed złożeniem wniosku o dofinansowanie. Argumentacja sądu pierwszej instancji uległa częściowej zmianie w wyniku wykładni prawa dokonanej przez Sąd Najwyższy.

Zasadnie powód zarzucił naruszenie art. 44 ust. 1 i art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 800/2008 co obszernie wyjaśnił Sąd Najwyższy w orzeczeniu kasatoryjnym. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 27 października 2016 r. przyjął, iż miarodajne są dla oceny „rozpoczęcia prac” przepisy art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 800/2008. Następnie wyjaśnił, że rozpoczęcie prac nad projektem trzeba łączyć z podjęciem wiążącego zobowiązania przez osobę ubiegającą się o dofinansowanie. W przypadku, w którym osoba ubiegająca się o pomoc, przed złożeniem wniosku składa oświadczenia prowadzące do zawarcia stanowczej umowy, której finansowanie stanowi zasadniczy element projektu, przewidziany w art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 800/2008 sformalizowany i uproszczony mechanizm weryfikacji efektu zachęty nakazuje przywiązać decydujące znaczenie do zobiektywizowanych kryteriów, opartych na treści tych oświadczeń i ich skutkach dla sytuacji prawnej składającego. Rozpoczęcie prac w rozumieniu art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 800/2008 nie musi przy tym polegać na zawarciu umowy (por. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 27 marca 2013 r., I SA/Gd 285/13); wystarczające jest złożenie oświadczenia, które wiąże składającego w tym znaczeniu, że dojście umowy do skutku w czasie poprzedzającym złożenie wniosku o udzielenie pomocy zależy wyłącznie od kontrahenta. Składając tego rodzaju oświadczenie beneficjent musi się liczyć z tym, że do transakcji dojdzie niezależnie od tego, czy wystąpi on z wnioskiem o udzielenie pomocy, czy też nie. W takim przypadku nie można mówić o tym, aby szansa uzyskania pomocy odgrywała istotną rolę w procesie finalizowania inwestycji. Sąd Najwyższy wskazał również, że podpisana umowa leasingu wraz z zabezpieczeniem wekslowym nie była umową tylko towarzyszącą projektowi, lecz bezpośrednio zmierzała do jego realizacji. Dlatego też mimo niezastosowania art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 800/2008 dla oceny „efektu zachęty” i związanego z tym kryterium „rozpoczęcia prac” warunkującego udzielenia pomocy w ramach programów regionalnych, wynik analizy „rozpoczęcia prac” przeprowadzony w oparciu o rozporządzenie nr 1628/2006 był trafny. Powód rozpoczął prace dotyczące projektu przed złożeniem wniosku o dofinansowanie, albowiem złożona oferta umowy leasingu zmierzała do realizacji projektu.

Nie doszło do uchybienia przepisom art. 66 §1 k.c. oraz art. 709¹ k.c. Na potwierdzenie tego wniosku należy przywołać zapisy art. 7 §1 ust. 1-3 oraz art. 3 §1 ust.1 ogólnych warunków umowy leasingu finansowego. Zgodnie z nimi, jeżeli umowa leasingu nie jest podpisywana równocześnie przez obie strony, wówczas korzystający (tu powód) podpisując tę umowę jako pierwszy składa finansującemu (tu (...) S.A.) ofertę zawarcie umowy leasingu w podpisanym brzmieniu i jest tą ofertą związany przez okres trzech miesięcy od daty jej podpisania (art. 7 §1 ust. 3). W realiach niniejszej sprawy podpisanie przez powoda miało miejsce 22 sierpnia 2008 r., czyli oferta wiązała do 22 listopada 2008 r. Jednak, umowa leasingu wchodziła w życie pod warunkiem zawieszającym w postaci wejścia w życie umowy sprzedaży (art. 7 §1 ust. 1).

Zawarcie umowy sprzedaży nastąpiło po zapłacie przez korzystającego opłaty administracyjnej oraz wstępnej opłaty leasingowej i ustanowieniu zabezpieczeń. Mimo to finansujący (...) S.A. mógł zawrzeć umowę sprzedaży mimo niespełnienia zastrzeżonych warunków (art. 3 §1 ust. 1). Umowa sprzedaży podpisana przez powoda w dniu 22 sierpnia 2008 r. odwoływała się do umowy leasingu oraz przewidywała dostawę przedmiotu sprzedaży w ciągu 100 dni od podpisania umowy oraz wpłaty zaliczki. Zaliczka miała być płatna przez kupującego (...) S.A., ale dopiero po wniesieniu przez korzystającego (powoda) wstępnej opłaty leasingowej na rachunek kupującego (art. 4 §2). (...) S.A. zastrzegł sobie prawo odstąpienia od umowy sprzedaży na wypadek nie wpłacenia przez korzystającego (powoda) opłaty administracyjnej i wstępnej opłaty leasingowej opisanych w umowie leasingowej (art. 6 §2).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego pomiędzy umową leasingu i umową sprzedaży powstał następujący system zależności: (i) opłata administracyjna i wstępna opłata leasingowa opłacana przez powoda była warunkiem uiszczenia zaliczki z umowy sprzedaży (art. 4 §2 umowy sprzedaży), (ii) uiszczenie zaliczki warunkowało dostawę (art. 3 §1 umowy sprzedaży), (iii) zapłata przez korzystającego opłaty administracyjnej oraz wstępnej opłaty leasingowej i ustanowienie zabezpieczeń oznaczało zawarcie umowy sprzedaży (art. 3 §1 ust.1 ogólne warunki umowy leasingu finansowego), (iv) a zawarcie tej ostatniej było warunkiem zawieszającym zawarcia umowy leasingu (art. 7 §1 ust. 1 ogólne warunki umowy leasingu finansowego). Od korzystającego powoda co do wpłacenia opłaty administracyjnej i wstępnej opłaty leasingowej zależało, czy dojdzie do zawarcia umowy leasingu w terminie związania ofertą. Jednak warunki zawarcia umowy sprzedaży były zastrzeżone na korzyść finansującego (...) S.A., co oznaczało, że może zawrzeć umowę sprzedaży mimo braku opłat ze strony korzystającego i przez to doprowadzić do spełnienia warunku zawieszającego dla zawarcia umowy leasingu. Przegląd zapisów obu umów czyni słusznym pogląd Sądu pierwszej instancji, że powód rozpoczął prace dotyczące projektu przed złożeniem wniosku o jego dofinansowanie. Tym rozpoczęciem prac było podpisanie oferty umowy leasingu w dniu 22 sierpnia 2008 r. mającej na celu doprowadzenie do dostawy maszyn. Uiszczenie opłaty administracyjnej i wstępnej opłaty leasingowej zależało od woli powoda, ale mimo braku ich spełnienia od finansującego ostatecznie zależało doprowadzenie do zawarcia umowy sprzedaży i leasingu. We wniosku powód zawarł zaś stwierdzenie, że przedmiotem projektu jest zakup nowoczesnych, ekologicznych maszyn i urządzeń (k. 37). Tymczasem oferta umowy leasingu zmierzała do zakupu maszyn przez finansującego (...) S.A. za własne środki, ale ich zwrot miał nastąpić z umowy leasingu z korzystającym powodem. Nie miało z punktu widzenia złożonej oferty umowy leasingu znaczenia, skąd powód zdobędzie dofinansowanie, czy w ramach projektu, czy z ramach kredytu bankowego. Zagadnienie, czy bez dofinansowania projekt zostałby przez powoda podjęty traci na znaczeniu, skoro właśnie wybrana forma nabycia środków trwałych w postaci leasingu nie rozróżniała źródeł finansowania. Powiązanie umowy leasingu i umowy sprzedaży było ewidentne, a postanowienia ogólnych warunków umowy leasingu uprawniały finansującego do doprowadzenia do realizacji umowy leasingu.

Nie ma uzasadnienia zarzut naruszenia art. 233 §1 k.p.c. Aneksowanie umowy w dniu 10 marca 2011 r. tak, aby za datę rozpoczęcia projektu przyjąć dzień 6 października 2008 r. oznacza, że powód miał świadomość rygoryzmu dofinansowania. W dniu 6 października 2008 r. został złożony wniosek o dofinansowanie projektu i jednocześnie uiszczono pierwszą ratę opłaty wstępnej od umowy leasingowej. Synchronizacja czynności w dacie 6 października 2008 r. wykluczała przypisanie „rozpoczęcia prac” przed złożeniem wniosku o dofinansowanie przy interpretacji, że oferta z dnia 22 sierpnia 2008 r. nie kwalifikowała się jako „rozpoczęcie prac”. Wynik analizy postanowień umowy leasingowej i umowy sprzedaży uzasadnia jednak przyjęcie, że rozpoczęcie prac w rozumieniu art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 800/2008 nastąpiło 22 sierpnia 2008 r. Umowa o dofinansowanie projektu „Wzrost konkurencyjności Firmy (...)” uprawniała do dofinansowania projektu rozpoczętego 6 października 2008 r. a nie 22 sierpnia 2008 r., dlatego rozwiązując umowę nr (...) pozwany trafnie powołał się na §19 ust. 1 pkt 2 b) umowy. Sankcja w postaci rozwiązania ze skutkiem natychmiastowym nawiązywała do uchybienia beneficjenta w postaci braku wywiązywania się z obowiązków nałożonych postanowieniami umowy, w szczególności realizowania projektu w sposób niezgodny z przepisami prawa krajowego i wspólnotowego. W ocenie Sądu żaden przepis prawa nie wyklucza weryfikacji wniosku o płatność dotyczącą projektu, gdy jednostka tu (...) poweźmie wątpliwości co do daty rozpoczęcia projektu przekładające się na prawidłowość zakwalifikowania projektu do programu pomocy regionalnej.

Projektem, według definicji z §1 pkt 14 umowy było przedsięwzięcie szczegółowo określone we wniosku o dofinansowanie. Projektem w myśl wniosku był wzrost konkurencyjności firmy poprzez zakup maszyn i urządzeń służących do produkcji puszek z tworzyw sztucznych dla branży chemicznej oraz wdrożenie innowacyjnej technologii etykietowania opakowań. Opisując projekt powód określił, że w wyniku jego realizacji zostaną zakupione nowoczesne urządzenia. Najważniejsze etapy projektu to zamówienia i dostawa urządzeń, a następnie uruchomienie produkcji (k. 30). Obowiązkiem beneficjenta była realizacja projektu z należytą starannością, w szczególności ponosząc wydatki celowo, rzetelnie, racjonalnie i oszczędnie, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i wspólnotowego oraz procedurami obowiązującymi w ramach (...) w sposób, który zapewni prawidłową i terminową realizację projektu oraz osiągnięcie celów zakładanych we wniosku o dofinansowanie projektu (§3 ust. 7). Wydatki poniesione w ramach projektu mogły być uznane za kwalifikowane wyłącznie, jeżeli zostały poniesione zgodnie z przepisami prawa krajowego i wspólnotowego (§7 ust. 3). Rozumienie wydatków kwalifikowalnych wskazywał §1 pkt 29 umowy jako wydatki poniesione w związku z realizacją projektu m.in. zgodnie z prawem wspólnotowym i krajowym. Jednocześnie przedmiotem umowy były według §2 zasady, tryb i warunki na jakich przekazywane będzie dofinansowanie na realizację projektu określonego szczegółowo we wniosku o dofinansowanie w formie refundacji poniesionych części wydatków kwalifikowalnych na realizację projektu w postaci płatności pośrednich i końcowej.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego realizacja projektu jest niezgodna z art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 800/2008. Powstałe wydatki, których powód domaga się refundacji, są niezależne od efektu zachęty. Tymczasem każdej pomocy, o której mowa w rozporządzeniu nr 800/2008 musi towarzyszyć efekt zachęty. Aby pomoc była niezbędna i aby zachęcała do dalszej działalności lub projektów, musi mieć zastosowanie do takiej działalności, której beneficjent nie mógłby prowadzić w istniejących warunkach rynkowych (tj. bez udziału pomocy). Tymczasem powód i tak by realizował nowy projekt inwestycyjny i poniósł wydatki, albowiem przegląd ofert i wybór dostawcy nastąpił przed złożeniem wniosku i konsekwencją tego było złożone wiążące zobowiązanie w dniu 22 sierpnia 2008 r. (oferta umowy leasingu, weksel), co miało doprowadzić do zawarcia umów leasingu i sprzedaży. Powód naruszył przepisy prawa wspólnotowego tj. art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 800/2008, gdyż podjął decyzję o inwestowaniu w konkretny projekt, a następnie wnioskował o udzielenie pomocy i pomoc otrzymał (której otrzymania nie był pewien) już po rozpoczęciu prac w ramach tego projektu, stąd jest mało prawdopodobne, że pomoc ta miała wpływ na jego decyzje o inwestowaniu. Powód naruszył też §12 rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 11 października 2007 r. który przewidywał zarówno przed, jak i po dostosowaniu do rozporządzenia nr 800/2008, że przez rozpoczęcie prac związanych z realizacją nowej inwestycji należy rozumieć podjęcie prac budowlanych lub pierwszego prawnie wiążącego zobowiązania do zamówienia ruchomych środków trwałych, z wyłączeniem wydatków związanych z przygotowaniem i opracowaniem dokumentacji projektowej. W wyniku dostosowania do rozporządzenia nr 800/2008 po 1 stycznia 2009 r. zmieniła się jedynie jednostka redakcyjna przepisu co do tego wymogu.

Reasumując, powód realizował projekt niezgodnie z przepisami prawa krajowego i wspólnotowego, gdyż uzyskał wsparcie dla projektu stanowiącą regionalną pomoc inwestycyjną w ramach regionalnych programów operacyjnych, która nie mogła być uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem, przez co naruszała obecny art. 108 ust. 3 TfUE.

Niezależnie od skutku w postaci rozwiązania umowy, Sąd Apelacyjny wskazuje, że zawarta umowa jako niespełniająca wymogu art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 800/2008 może być uznana za nieważną. Obecnie w polskim systemie prawnym szczególnie miejsce zajmują normy Unii Europejskiej. Europejski Trybunał Sprawiedliwości w sprawie S. przyznał prymat wspólnotowemu porządkowi normatywnemu, niezależnie od hierarchicznego usytuowania konkurujących norm krajowego i wspólnotowego porządku prawnego uznając, że bezpośrednie obowiązywanie norm prawa wspólnotowego oznacza konieczność pełnego i jednolitego stosowania we wszystkich krajach członkowskich.

Zakres zawartej w art. 58 § 1 i art. 353¹ k.c. normy delimitującej ważność czynności prawnej z uwagi na jej sprzeczność z prawem, musi uwzględniać obok źródeł prawa *expressis verbis* w ustawie zasadniczej wskazanych: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe, rozporządzenia oraz akty prawa miejscowego, także normy wspólnotowe, które posiadają walor bezpośredniej skuteczności. Przyjąć więc należy, że pojęcie „ustawy” zawarte w art. 58 § 1 i art. 353¹ k.c. obejmuje również normy prawa wspólnotowego. Konsekwentnie trzeba przyjąć,

w oparciu o identyczne argumenty jak w przypadku sprzeczności czynności z normami porządku wewnętrznego, że zarówno niezgodność treści, jak i celu czynności z zakazami prawnymi prawa wspólnotowego prowadzić może do nieważności tej czynności (por. M. Gutowski, Nieważność czynności prawnej, rozdział IV, wersja elektroniczna Legalis). Najwyższe w hierarchicznym układzie norm pochodnego prawa wspólnotowego są rozporządzenia. W przypadku, gdy norma zawarta w rozporządzeniu nadaje się do bezpośredniego stosowania, nie ulega żadnej wątpliwości, że czynność prawna sprzeczna z tą normą może zostać uznana za nieważną na podstawie art. 58 lub art. 353¹ k.c. Przepis art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 800/2008 ma imperatywny charakter i zawarcie umowy, której treść (rozpoczęcie realizacji projektu) lub cel (uzyskanie dofinansowania) pozostają w sprzeczności z normami rozporządzenia staje się nieważna w identyczny sposób, jak w przypadku sprzeczności z prawem krajowym. Skoro w dacie rozpoznawania wniosku powoda obowiązywało rozporządzenie nr 800/2008, które podobnie jak rozporządzenie nr 1628/2006 wymagało oceny spełnienia efektu zachęty, a nie przewidywało jedynie pisemnego potwierdzenia, że projekt kwalifikuje się do objęcia pomocą publiczną (art. 5 ust. 1), to zawarcie umowy niezgodnie z art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 800/2008 stanowi o jej sprzeczność z powołanym przepisem i skutkuje nieważnością umowy w oparciu o art. 58 § 1 i art. 353¹ k.c.

Przyjmując, że rozwiązanie umowy było zasadne oraz po drugie, że umowa była od początku nieważna, Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c. w zgodzie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

Na koszty postępowania złożyły się koszty postępowania apelacyjnego i kasacyjnego obejmujące (i) opłatę 70 807 zł uiszczoną tytułem opłaty od skargi kasacyjnej, (ii) wynagrodzenie radcy prawnego ustalone w wysokości 10 800 zł na podstawie § 2 pkt 7 oraz §10 ust. 1 pkt 2 w związku z §10 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 poz. 1804) oraz (iii) wynagrodzenie radcy prawnego ustalone w wysokości 5 400 zł stosownie do §6 pkt 7 w związku z §12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 490) w związku z §21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 poz. 1804).

Marzanna Góral Jolanta de Heij-Kaplińska Katarzyna Polańska-Farion